

Implementatie OESO-richtlijnen voor due diligence

In dit document licht ABP toe hoe de zes due diligence-stappen van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn opgenomen in het beleggingsproces van de verschillende beleggingscategorieën.

Versie: Oktober 2021

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Toelichting op implementatie van de OESO-richtlijnen per beleggingscategorie	5
• Uitvoering en monitoring van ons Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid	5
• De totstandkoming van ons Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid 2.20 – 2.25	5
• Wetenschappelijk onderzoek naar risico en rendement	6
• De mening van onze deelnemers	7
• De mening van andere belanghebbenden	7
• De drie grote transities	7
• Onze factsheets en position papers	8
• De implementatie en uitvoeringsprocessen van ons beleid	8
• Responsible Investment Guidelines voor alternatieve beleggingen	10
2. Implementatie van de OESO-richtlijnen per beleggingscategorie	11
A. Beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt	11
I. Aandelen en Bedrijfsobligaties	11
II. Staatsobligaties	14
B. Alternatieve beleggingen	16
I. Private Equity	16
II. Vastgoed en Infrastructuur	18
III. Grondstoffen (liquide)	20

Inleiding

ABP onderschrijft de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen¹ en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's)². Wij gebruiken de volgende documenten als leidraad voor de manier waarop wij factoren op het gebied van milieu, mensenrechten en goed ondernemingsbestuur ('ESG-factoren') meewegen in het nemen van een beleggingsbeslissing:

- het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers;³
- het Instrumentarium (opgesteld voor pensioenfondsen t.b.v. het IMVB-convenant).⁴

Wij verwachten ook van onze externe fiduciair manager en vermogensbeheerder dat zij, en alle partijen waar zij mee samenwerken, conform deze standaarden handelen.

In deze toelichting leggen wij uit hoe de zes due diligencestappen van de OESO-richtlijnen (zie figuur 1) zijn verankerd in de uitvoering van onze beleggingsprocessen. Hierbij maken wij onderscheid tussen:

- A. beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt (Aandelen, Bedrijfsobligaties en Staatsobligaties) en;
- B. alternatieve beleggingen (Private Equity, Vastgoed, Infrastructuur en Grondstoffen).

Voor elk van deze beleggingscategorieën beschrijven wij de instrumenten die wij gebruiken om verantwoord te kunnen beleggen: insluiting, engagement, stemmen, uitsluiting, de selectie van managers en het beoordelen van investeringsvoorstellen.

De OESO-richtlijnen hanteren drie gradaties voor de betrokkenheid van een bedrijf bij negatieve impact. Een bedrijf kan een negatieve impact veroorzaken, eraan bijdragen, of ermee verbonden zijn. Afhankelijk van de mate van betrokkenheid worden er relevante maatregelen verwacht van een bedrijf of institutionele belegger. Volgens het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers veroorzaken of dragen pensioenfondsen in de regel niet bij aan de negatieve impact (gevolgen) van bedrijven op de samenleving of het milieu. Ze zijn hier wel direct aan verbonden door hun beleggingen, ook als het om minderheidsbelangen gaat. Dat betekent dat van ons wordt verwacht dat wij onze invloed gebruiken bij bedrijven waarin we beleggen om negatieve impact te voorkomen of te beperken.

1 [Volledige tekst OESO-richtlijnen | Brochure | Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen](#)

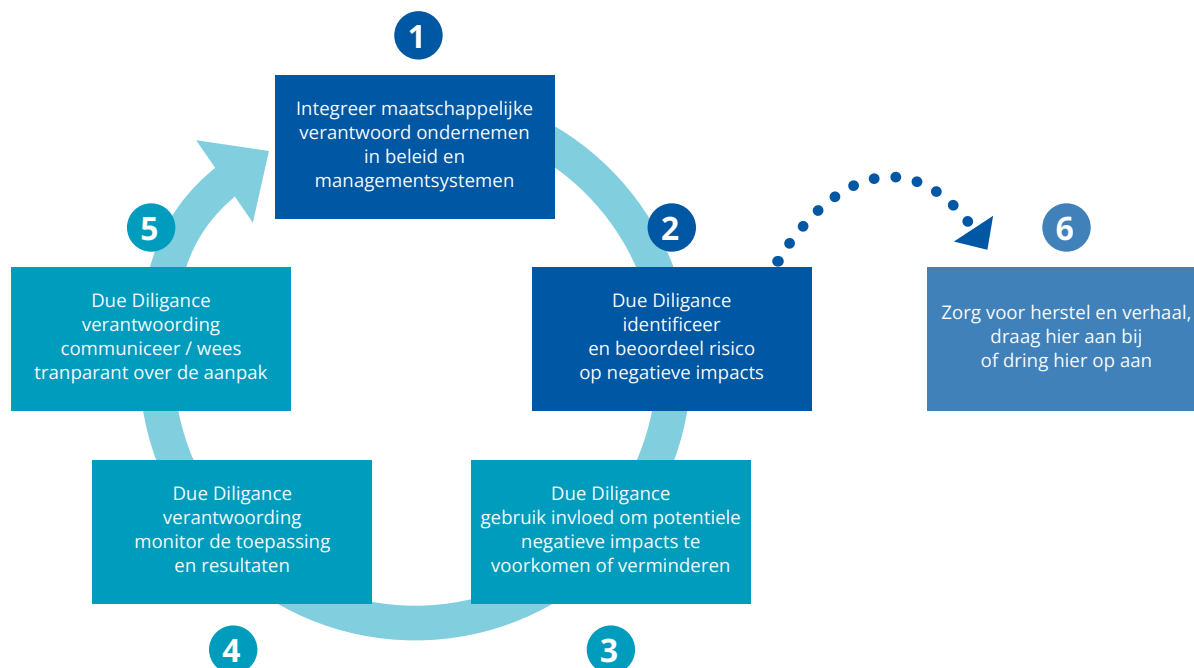
2 [Guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf \(ohchr.org\)](#)

3 [RBC-for-Institutional-Investors.pdf \(oecd.org\)](#)

4 [Instrumentarium \(pensioenfederatie.nl\)](#)

Figuur 1: Due diligence-cyclus: Een uitwerking van de zes due diligence-stappen volgens de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zoals toegelicht in het Instrumentarium dat is opgesteld voor pensioenfondsen in het kader van het IMVB-convenant: [Instrumentarium \(pensioenfederatie.nl\)](https://www.pensioenfederatie.nl/instrumentarium)

Toelichting op implementatie van de OESO-richtlijnen per beleggingscategorie

Uitvoering en monitoring van ons Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid

ABP is ervan overtuigd dat beleggers betere beleggingsbeslissingen nemen als zij structureel kijken naar aspecten zoals rendement, risico, kosten én duurzaamheid. Hoe we dit doen is vastgelegd in het beleggingsbeleid (inclusief het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid) dat onze vermogensbeheerder APG voor ons uitvoert. Met onze vermogensbeheerder hebben we contractuele afspraken om ervoor te zorgen dat het ABP Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid wordt uitgevoerd zoals wij dat hebben vastgelegd.

In ons beleid committeren we ons aan de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). Dit betekent dat we van onze vermogensbeheerder verwachten dat zij het beleid ook conform deze standaarden uitvoert. In ons Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid hebben we vastgelegd welke doelstellingen we in 2025 willen behalen, en leggen we uit hoe we deze willen realiseren.

We ontvangen van onze vermogensbeheerder kwartaalrapportages waarmee we de voortgang op doelstellingen goed kunnen volgen. Hierin staat ook informatie over de gebruikte beleggingsmethodes, de integratie van het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid in de beleggingspraktijk, en de identificatie en beperking van mogelijke en daadwerkelijke negatieve gevolgen. Via deze kwartaalanalyses blijven wij geïnformeerd over beleggingsresultaten, waaronder engagement- en stemresultaten. Daarnaast kunnen we bij onze vermogensbeheerder analyses voor individuele bedrijven opvragen. We hebben niet alleen over de uitvoering van het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid contractuele afspraken met onze vermogensbeheerder. Ook de monitoring van dat beleid is in de contracten met onze vermogensbeheerder vastgelegd. Onze fiduciair manager evalueert ieder jaar de implementatie, uitvoering en resultaten van het beleggingsbeleid op specifieke kenmerken van verantwoord beleggen, zoals het insluitingsbeleid en de Sustainable Development Investments (SDI's). Op basis van de belangrijkste bevindingen formuleert de fiduciair manager ieder jaar verbeterpunten waar de vermogensbeheerder binnen een bepaalde tijd aan moet voldoen. Wij ontvangen jaarlijks de uitkomsten van deze evaluatie en sturen waar nodig bij.

De totstandkoming van ons Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid 2.20 – 2.25

ABP wil alle deelnemers nu en in de toekomst een goed pensioen bieden. Een pensioen waar ze van kunnen genieten in een leefbare wereld. Door recent academisch onderzoek en onze eigen ervaring zijn we ervan overtuigd dat we de beleggingsportefeuille kunnen verduurzamen, zonder dat dit ten koste gaat van het rendement of het risicoprofiel van onze beleggingen. Wij verwachten namelijk dat duurzaam en verantwoord beleggen leidt tot minimaal hetzelfde rendement-risico profiel. De kern van ons beleggingsbeleid is daarom: een goed rendement behalen voor onze deelnemers, op een duurzame en verantwoorde wijze, tegen acceptabele kosten en met gepast risico. We zijn een belegger met een langetermijnvisie en willen bijdragen aan waardecreatie op lange termijn. Daar komen ook verplichtingen op de lange termijn bij kijken. Daarom is het van belang de grootste lange termijn risico's en kansen voor de samenleving en het milieu te identificeren en beoordelen zodat we een goed en verantwoord rendement kunnen blijven behalen. Dit is een integraal onderdeel van onze beleggingsaanpak.

In dit document wordt “risico” gedefinieerd volgens de OESO-richtlijnen. Dit betekent in grote lijnen: risico's buiten het bedrijf waarin wordt belegd – risico's van negatieve gevolgen (bijvoorbeeld risico van mensenrechtenschendingen, arbeidsomstandigheden, en milieueffecten). Ter voorbereiding op het ABP Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid 2.20 – 2.25 hebben we voor onze beleggingen de grootste daadwerkelijke en potentiële risico's voor de samenleving en het milieu geïdentificeerd en beoordeeld op basis van de OESO-definitie. Hiervoor hebben wij ons gebaseerd op uitgebreid onderzoek en de mening van onze deelnemers en andere belanghebbenden.

Wetenschappelijk onderzoek naar risico en rendement

Onze verwachting dat duurzaam en verantwoord beleggen leidt tot minimaal hetzelfde rendement-risico profiel is onder andere gebaseerd op academisch onderzoek naar het verband tussen duurzaam en verantwoord beleggen en financiële prestaties. Uit veruit de meeste empirische studies blijkt namelijk dat duurzaam en verantwoord beleggen leidt tot een vergelijkbaar of zelfs licht verbeterd rendement-risico profiel van een beleggingsportefeuille.

In 2019 hebben we onderzoekers gevraagd de relatie tussen duurzaam en verantwoord beleggen en financiële prestaties te onderzoeken. Wij vinden het namelijk belangrijk om onze beleggingsovertuiging steeds te blijven toetsen aan de hand van actueel wetenschappelijk onderzoek. De onderzoekers hebben hiervoor meer dan 3000 wetenschappelijke publicaties bekeken. De conclusie van deze metastudie is dat duurzaam en verantwoord beleggen een neutraal of zelfs positief effect heeft op het rendement-risico-profiel. Dit is onderzocht voor portefeuilles van aandelen, obligaties en vastgoed.

Bij de ontwikkeling van het ABP Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid 2.20 – 2.25 hebben we opnieuw gekeken naar het effect van duurzaam en verantwoord beleggen op het rendement-risico profiel van onze beleggingen. Financiële prestaties zijn en blijven namelijk een voorwaarde bij onze beleggingskeuzes. We hebben dit effect op drie manieren onderzocht: een update van academisch onderzoek, de impact meten van ons 2.15 – 2.20 beleid voor rendement en risico, en het meten van het (verwachte) effect van het 2.20 – 2.25 beleid op rendement en risico.

Uitsluiting

Het uitsluiten van een beperkt aantal individuele beleggingen heeft weinig effect op het rendement-risico profiel van een portefeuille. Op het moment dat gehele sectoren worden uitgesloten kan dat leiden tot een verslechtering van het rendement-risico profiel van de totale portefeuille. Om deze reden is ABP terughoudend met het uitsluiten van gehele sectoren.

Insluiting

Bij strategieën waarbij wordt belegd in bedrijven die goed scoren op duurzaamheid of de potentie hebben dit te gaan doen, concluderen de onderzoekers dat deze aanpak over het algemeen een neutraal tot positief effect heeft op het rendement-risico profiel van een portefeuille. Deze uitkomsten steunen ons insluitingsbeleid, waar duurzaam en verantwoord beleggen een van de vier factoren is voor de selectie van beleggingen.

Engagement

Verschillende studies laten zien dat succesvolle verbetertrajecten (engagement) een positieve invloed hebben op het rendement van bedrijven. Wel is dit effect duidelijker bij engagement onderwerpen die voor een bedrijf financieel materieel zijn. Engagement is een belangrijk onderdeel van ons insluitingsbeleid. We blijven actief in gesprek met bedrijven waarin we beleggen, ook over hun duurzaamheidsdoelstellingen.

De mening van onze deelnemers

We voeren regelmatig onderzoek uit onder onze deelnemers om te weten wat zij belangrijk vinden. Uit het onderzoek van 2019 bleek dat 59% van onze deelnemers het zeer belangrijk vindt dat wij duurzaam en verantwoord beleggen, mits dat niet ten koste gaat van het rendement. De kern van ons vorige en huidige beleggingsbeleid is daarom: een goed rendement behalen voor onze deelnemers, op een duurzame en verantwoorde wijze, tegen acceptabele kosten en met gepast risico. Uit het deelnemersonderzoek kwam verder naar voren dat zuinig gebruik van grondstoffen, hergebruik van afval, tegengaan van klimaatverandering en toegang tot duurzame energie belangrijk zijn voor de deelnemers. Deze input hebben we meegenomen bij het formuleren van het beleid.

De mening van andere belanghebbenden

Naast input van onze deelnemers hebben we ook geluisterd naar andere belanghebbenden. We hebben zeer waardevolle gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van belangrijke groepen belanghebbenden, zoals maatschappelijke organisaties, bedrijven, wetenschappers, sociale partners en internationale organisaties. Wij vinden het belangrijk te weten wat zij van ons verwachten en proberen daarop in te spelen. Ook voerden we, samen met onze vermogensbeheerder, analyses uit van wereldwijde maatschappelijke ontwikkelingen en risico's die van belang zijn voor de samenleving en het milieu, een goed pensioen, en onze beleggingen. Op basis van de grootste risico's op negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu hebben we drie transities geïdentificeerd, met daarnaast het overkoepelende thema bedrijven respecteren mensenrechten als randvoorwaarde. Deze drie transities en de randvoorwaarde hebben we vervolgens voorgelegd aan belanghebbenden door middel van interviews. Belanghebbenden bevestigden het belang van de drie transities en de noodzaak dat deze op een rechtvaardige manier plaatsvinden. Ook hebben ze ons geholpen verdere focus aan te brengen.

De drie grote transities

Op basis van het wetenschappelijk onderzoek en de dialoog met onze belanghebbenden hebben wij de grootste potentiële en daadwerkelijke risico's op negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu geïdentificeerd. Deze drie transities hebben we geprioriteerd op basis van de ernst, omvang en onomkeerbaarheid van de grootste potentiële en daadwerkelijke risico's:

1. Klimaatverandering en de overgang naar duurzame energie
2. Behoud van natuurlijke grondstoffen
3. Digitalisering van de samenleving

Dat bedrijven de mensenrechten respecteren, zien we als een randvoorwaarde om de transities rechtvaardig te laten verlopen. Ook goed ondernemingsbestuur is belangrijk: het is een voorwaarde voor bedrijven om de drie transities succesvol te kunnen uitvoeren.

Duurzame Ontwikkelingsdoelen:

We willen dat in 2025 20% van ons vermogen meetbaar bijdraagt aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. We zoeken de samenwerking op met andere beleggers, bijvoorbeeld via het SDI Asset Owner Platform.

Onze visie voor 2050:

Alle bedrijven respecteren de mensenrechten.

Onze ambitie voor 2030:

We maken ons hard voor mensenrechten en rechtvaardige transities en zullen bedrijven hier vaker en indringender op aanspreken. Alleen dan kunnen de drie grote transities in de maatschappij echt waardevol zijn voor mensen.

Onze doelen voor 2025 zijn onder meer:

- Aanscherpen van criteria om te beoordelen of bedrijven mensenrechten respecteren.
- Verbetergesprekken voeren met bedrijven over mensenrechten en rechtvaardige transities.
- Meer beleggen in bedrijven die bijdragen aan de basisbehoeften van mensen.

Voor meer informatie en achtergrond over het ABP Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid, zie:

[Ons beleid | ABP](#)

Onze factsheets en position papers

ABP belegt als wereldwijde belegger in veel verschillende beleggingscategorieën en sectoren die elk hun eigen specifieke risico's kennen. In onze [factsheets en position papers](#) verschaffen we toegankelijke informatie over ons beleid voor een aantal relevante maatschappelijke onderwerpen en sectoren, maken we inzichtelijk welke risico's, problemen en dilemma's we daarbinnen voor de samenleving en het milieu zien, en hoe we daar in de praktijk mee om gaan. Voor al deze specifieke risico's in de verschillende beleggingscategorieën en sectoren benoemen we de negatieve gevolgen die we hebben geprioriteerd op basis van de ernst, schaal en onomkeerbaarheid ervan, en lichten we toe wat we doen om de meest ernstige negatieve gevolgen te stoppen, voorkomen of beperken.

De implementatie en uitvoeringsprocessen van ons beleid

Voor de uitvoering en implementatie in de praktijk van ons Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid hebben we verschillende processen en benaderingen om het risico op daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen te identificeren en beoordelen, en deze gevolgen te voorkomen en beperken. In de prioritering hiervan is gekeken naar de ernst, omvang en onomkeerbaarheid ervan:

- **Klimaatrisicobeleid** – hierin adresseren we daadwerkelijke en potentiële negatieve effecten van klimaatrisico's en lichten we toe hoe we deze proberen te voorkomen en beperken. Zie voor de details van het klimaatrisicobeleid de [Samenvatting van aanpak voor CO₂-reductie doelstellingen en klimaatrisicobeleid](#) op de website van onze vermogensbeheerder.
- **Insluitingsbeleid** – dit beleid is gebaseerd op UN Global Compact thema's (mensenrechten, arbeid, milieu en anti-corruptie) en eisen van investeerders en bedrijven op basis van de OESO-richtlijnen. Zie voor de details van het insluitingsbeleid de [Samenvatting van aanpak voor insluiting](#) op de website van onze vermogensbeheerder.
- **Corporate Governance Raamwerk** – hierin beschrijven wij onze principes en verwachtingen voor goed ondernemingsbestuur, en staat ons stembeleid beschreven. Zie hiervoor: [corporate-governance-raamwerk.pdf \(abp.nl\)](#). Daarnaast zijn we transparant over ons stemgedrag.

- **Beleggen in duurzame ontwikkelingsdoelen (SDI's)** – We beoordelen hoe de producten en diensten van onze beleggingen bijdragen aan het bereiken van de Sustainable Development Goals (SDG's) zoals betaalbare en duurzame energie, veilige en duurzame steden en gemeenschappen, eerlijk werk en economische groei, en gezondheid en welzijn. Zie voor de details van onze SDI-aanpak de [Samenvatting van aanpak voor duurzame ontwikkelingsdoelen](#) op de website van onze vermogensbeheerder.
- **Uitsluitingsbeleid** – op basis van de ernst, omvang en onomkeerbaarheid van risico's voor de samenleving en het milieu sluiten we bepaalde beleggingen uit. Zie voor de lijst van landen en bedrijven waarin wij op basis van ons uitsluitingsbeleid niet beleggen: [Waarom beleggen we niet | ABP](#)

Voor de identificatie en beoordeling van het daadwerkelijke en potentiële risico op negatieve gevolgen op de samenleving en het milieu in de beleggingsportefeuille gelden de UNGC-thema's (mensenrechten, arbeidsomstandigheden, duurzaamheid en anti-omkoping en corruptie) en de verwachtingen van investeerders en bedrijven onder de OESO-richtlijnen als uitgangspunt. Op basis hiervan hebben we uit 18 duurzaamheidsfactoren (elk geassocieerd met een van de vier UNGC-thema's) de meest materiële factoren geïdentificeerd voor 38 verschillende sectoren waarin wordt belegd. Voor elke sector is een overzicht ontwikkeld dat in één oogopslag de daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen weergeeft waaraan de bedrijven in de sector zijn blootgesteld, hetzij vanuit het oogpunt van bedrijfsrisico's of vanwege publieke bezorgdheid (bijvoorbeeld van maatschappelijke organisaties). Hieronder geven we een aantal voorbeelden van dergelijke risico's, geassocieerd met de vier UNGC-thema's.

UNGC-thema	Voorbeelden
Bedrijfsethiek	Omkoping en corruptie, witwassen, ongepaste promotie van medicijnen, gebrek aan klokkenluidersregeling
Arbeidsrechten	Gezondheid en veiligheid op de werkvloer, arbeidsomstandigheden
Mensenrechten	Relatie met de lokale bevolking, dataprivacy en -veiligheid
Milieu	Uitstoot van CO ₂ , standaarden voor afval en watergebruik, uitbreiding van kolencapaciteit

Onze risico-identificatiemethodiek richt zich in eerste instantie op beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt en dienen als basis voor de classificatie van bedrijven voor ons insluitingsbeleid. Voor deze methodiek gebruiken we beoordelingsindicatoren die bestaan uit een combinatie van normatieve criteria en een relatieve beoordeling ten opzichte van de klasse van een bedrijf, die niet noodzakelijkerwijs wordt gedefinieerd als de sector.

We zijn selectief in de indicatoren die we gebruiken. Op die manier kunnen we de grootste en meest relevante daadwerkelijke en potentiële risico's op negatieve gevolgen identificeren en beoordelen. Vervolgens definiëren we de risico's in de context van de UNGC-thema's en de verwachtingen van investeerders en bedrijven onder de OESO-richtlijnen.

De methodiek van ons insluitingsbeleid is gebaseerd op onze voorkeur om een eigen analyse uit te voeren en onze eigen conclusies te trekken in plaats van te vertrouwen op een mening of methodiek van een externe partij. Bovendien is duurzaamheidsinformatie nog altijd minder ontwikkeld dan reguliere financiële informatie. Ook worden vaak kwalitatieve prestatiebeoordelingen vertaald in numerieke waarden. Daarom voeren we regelmatig controles uit op de onderliggende beschikbaarheid en kwaliteit van de gegevens om onjuiste conclusies over de duurzaamheidspositie van een bedrijf ten opzichte van zijn concurrenten te voorkomen.

De parameters en gegevens die in de insluitingsmethodiek worden gebruikt, worden continu beoordeeld om te waarborgen dat de resultaten nauwkeurig en relevant zijn. Met deze methodiek worden de portefeuillemanagers van onze vermogensbeheerder gemotiveerd om te investeren in het begrijpen van de gegevens die ten grondslag liggen aan de duurzaamheidsclassificatie en een holistisch begrip van de bedrijven in hun portefeuille te ontwikkelen, inclusief duurzaamheidsrisico's.

Naast bovenstaande methodiek past onze vermogensbeheerder een zogenoemde controversie-indicator toe. Deze is gebaseerd op informatie uit nieuwsmonitoring, onderzoek naar incidenten en andere relevante bronnen en referenties. Individuele incidenten samen vormen een gebeurtenis. Gebeurtenissen zijn geclassificeerd in 10 thema's met een score van één ("lage impact op het milieu en de samenleving") tot vijf ("ernstige impact op de samenleving en het milieu, significant bedrijfsrisico"). Op deze manier geven wij vorm aan het prioriteren van risico's op basis van schaal, reikwijdte en mate van onomkeerbaarheid van negatieve gevolgen zoals de OESO-richtlijnen voorschrijven.

Responsible Investment Guidelines voor alternatieve beleggingen

De insluitingsmethodiek heeft hoofdzakelijk betrekking op de beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt. Voor de beleggingscategorieën waarop de insluitingsmethodiek voor de beoordeling en identificatie van het risico op negatieve gevolgen niet direct van toepassing is, heeft onze vermogensbeheerder aparte Responsible Investment Guidelines (RIG) opgesteld. Hierin wordt voor de betreffende beleggingscategorieën beschreven hoe het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid wordt geïntegreerd, en hoe negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu worden geïdentificeerd en geprioriteerd op basis van de ernst, schaal, en mate van onomkeerbaarheid ervan.

Implementatie van de OESO-richtlijnen per beleggingscategorie

In de toelichting hieronder geven we per beleggingscategorie aan hoe we risico's voor de samenleving en het milieu in de portefeuille identificeren, beperken en/of voorkomen.

A. Beleggingscategorieën op de kapitaalmarkt

Beleggingen op de kapitaalmarkt zijn publiek verhandelbare instrumenten zoals beursgenoteerde aandelen, obligaties en staatsobligaties. Het totale aandeel dat ABP bezit in een bedrijf is meestal kleiner dan 1% van het uitstaande aandelenkapitaal van een bedrijf (m.u.v. beleggingsstrategieën met een geconcentreerde portefeuille, waarbij dat percentage tussen de 5% en 15% kan liggen).

Er is een aantal verantwoord-beleggen instrumenten dat ons helpt de verschillende due diligence-stappen volgens de OESO-richtlijnen en de UNGP's te doorlopen. Eén van de belangrijkste instrumenten die we hiervoor gebruiken is ons insluitingsbeleid. Hiermee identificeren we risico's voor de samenleving en het milieu op basis van ESG-analyses van bedrijven en zetten we ons in voor verbetering bij bedrijven waarin we beleggen door middel van engagement (verbetergesprekken). We rapporteren hierover in ons Geïntegreerd Jaarverslag en op onze website. Het insluitingsbeleid is van toepassing op de beleggingscategorieën aandelen en bedrijfsobligaties. Voor de beleggingscategorie staatsobligaties is het uitsluitingsbeleid het belangrijkste instrument voor het identificeren en voorkomen van risico's.

I. Aandelen en Bedrijfsobligaties

1. Integreren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen

Uitsluiting

We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij het maken van tabak, kernwapens, clusterbommen, landmijnen, chemische en biologische wapens. Producten die wij als zeer risicovol voor het milieu en de samenleving zien, kunnen we toetsen op uitsluiting aan de hand van een speciaal ontwikkeld toetsingskader. De uitkomsten van het toetsingskader helpen ons bij het nemen van beslissingen over de mogelijke uitsluiting van producten.

Insluiting

- Onder het insluitingsbeleid beoordeelt onze vermogensbeheerder systematisch een universum van ~10.000 publieke bedrijven op rendement, risico, kosten en de mate waarin ze duurzaam en verantwoord te werk gaan. Het beoordelingskader voor duurzaamheid is uitgewerkt in een raamwerk. Hierin wordt uitgelegd aan welke duurzaamheidsstandaarden bedrijven binnen een sector minimaal moeten voldoen voordat ABP erin kan beleggen.
- Voldoet een bedrijf aan onze criteria voor rendement, risico, kosten en de mate waarin het duurzaam en verantwoord te werk gaat, dan noemen we het een koploper. Dat is een bedrijf waarin we graag beleggen.
- Bedrijven die wel goed scoren op rendement, risico en kosten, maar achterblijven op de mate waarin ze duurzaam en verantwoord te werk gaan, noemen we achterblijvers. We beleggen alleen in bedrijven die we als achterblijver hebben geïdentificeerd als we verwachten dat we ze kunnen aanzetten tot verbetering op duurzaamheid. Dan noemen we ze beloften.

- Via onze vermogensbeheerder voeren we ook engagement onder het insluitingsbeleid. Dat betekent dat we gesprekken voeren met beloften over verbetering van prestaties op duurzaamheid. In ons beleid leggen we uit op welke thema's we de focus leggen.
- In een intern kennismanagementsysteem registreert onze vermogensbeheerder alle relevante informatie die bijdraagt aan de uiteindelijke promotie van een belofte tot koploper of degradatie tot achterblijver. Hieronder vallen onder andere analyses en gespreksverslagen met bedrijven.

2. Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille

Het identificeren van het risico van daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen van beleggingen doen we zowel op basis van het uitsluitings- als het insluitingsbeleid.

Uitsluiting

- Wij hebben risico's geïdentificeerd waar we op geen enkele manier mee verbonden willen zijn. Daarom sluit ABP bedrijven uit die producten maken die verboden zijn volgens internationale verdragen (landmijnen, clustermunition, en chemische of biologische wapens) of producten maken waarvan het pensioenfonds het niet passend vindt om erin te beleggen (tabak en kernwapens).
- Wij hanteren een zorgvuldig opgesteld toetsingskader bij het maken van keuzes over het uitsluiten van producten. Het gaat hierbij om producten waarover veel maatschappelijke discussie is, maar die volgens wet- en regelgeving wel zijn toegestaan. Aan de hand van de uitkomsten van het toetsingskader kunnen we besluiten bedrijven uit te sluiten die (helpen) het product (te) maken. Het kader toetst producten op criteria zoals VN-verdragen en effectiviteit van engagement.

Insluiting

- De beoordeling van bedrijven als koplopers of achterblijvers is gebaseerd op twee onderdelen: een normatief absoluut deel (voldoet het bedrijf aan de minimumvereisten?) en een relatief deel (hoe doet het bedrijf het in relatie tot de referentiegroep?).
- Normatief:
 - De indicatoren van het normatieve onderdeel zijn sectorspecifiek en beoordelen bedrijven op ESG-prestaties die voor de betreffende sector van belang zijn, vanuit zowel bedrijfs- als maatschappelijk perspectief.
 - De indicatoren van het relatieve onderdeel identificeren mogelijke negatieve gevolgen voor de samenleving en beoordelen of bedrijven voorbereid zijn op eventuele ESG-risico's (*preparedness*) en vooral, hoe ze presteren op specifieke duurzaamheidsissues in de sector (*performance*).
 - De indicatoren voor *preparedness* en *performance* geven aan in welke mate een bedrijf misstanden aanpakt (is er voldoende robuust beleid aanwezig op de juiste onderdelen?) en hoe het bedrijf presteert op specifieke duurzaamheidsissues (zijn er controverses bekend?).
 - Onze vermogensbeheerder baseert zich bij deze classificaties op data van externe dienstverleners. De controversie-indicator is gebaseerd op informatie uit nieuwsmonitoring, onderzoek naar incidenten en andere relevante bronnen en referenties. Individuele incidenten samen vormen een gebeurtenis. Gebeurtenissen zijn geïnclassificeerd in 10 thema's met een score van één ("lage impact op de samenleving en het milieu") tot vijf ("ernstige impact op de samenleving en het milieu, significant bedrijfsrisico"). Op deze manier prioriteren wij risico's op basis van schaal, reikwijdte en mate van onomkeerbaarheid zoals voorgeschreven in de OESO-richtlijnen. Dit systeem willen we in de toekomst verfijnen, zodat we pro-actiever risico's van onze beleggingen voor de samenleving en het milieu kunnen signaleren.

- Relatief:
 - Het relatieve onderdeel beoordeelt hoe een bedrijf presteert op het gebied van ESG in vergelijking met andere bedrijven in de referentiegroep. Deze methodiek willen we in de toekomst verfijnen, bijvoorbeeld door het opstellen van een drempelwaarde in sectoren die überhaupt onder gemiddeld scores op duurzaamheid ten opzichte van andere sectoren. Dit om te voorkomen dat bedrijven die met grote controverses te maken hebben, toch koploper kunnen worden.
- Elk jaar worden de insluitingsclassificaties van bedrijven opnieuw vastgesteld. Tussentijds worden ook tijdelijke classificaties bijgehouden op basis van de meest recente data.
- Met name het beoordelen van controverses stelt onze vermogensbeheerder in staat om negatieve gevolgen te identificeren. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een controverser indicator. Onze vermogensbeheerder beoordeelt ESG-gerelateerde incidenten door middel van een raamwerk. Op die manier kunnen wij incidenten identificeren en prioriteren op basis van de ernst, schaal en onomkeerbaarheid ervan. Ook neemt dit raamwerk de verantwoordelijkheid van het bedrijf en het al dan niet bestaan van een patroon van bedrijfsmatige onregelmatigheden in ogenschouw. In de controverser indicator is ook een verwachting opgenomen over hoe de controverser zich in de komende 12 tot 24 maanden zal ontwikkelen. Zo kijken wij niet alleen naar daadwerkelijke negatieve gevolgen, maar ook naar potentiële negatieve gevolgen.

3. Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen

- Zoals vastgesteld in het ABP Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid kunnen we alleen beleggen in achterblijvers als we verwachten dat we ze kunnen aanzetten tot verbeteringen op duurzaamheid. De portefeuillemanager maakt een beoordeling of het bedrijf voldoende potentie heeft om de duurzaamheidsprestaties te verbeteren. Tegelijkertijd moeten onze beleggers het bedrijf financieel aantrekkelijk genoeg vinden om in te beleggen. Het moet ook in dat opzicht te verantwoorden zijn dat ABP tijd en moeite steekt in een verbetertraject op duurzaamheid (engagement).
- Voor achterblijvers die voldoende perspectief op verbetering bieden, stellen we een engagementplan op. Dit bevat de doelstellingen van de dialoog en verzoeken aan het bedrijf. De doelstellingen zijn, voor zover relevant, gericht op het stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen. In dit plan wordt ook een tijdslijn vastgesteld.
- Nadat het plan voor een verbetertraject met een bedrijf door het duurzaamheidsteam van onze vermogensbeheerder is goedgekeurd, kan er in het bedrijf worden belegd. We noemen het bedrijf dan niet langer een achterblijver maar een belofte.
- Op deze wijze prioriteren wij overeenkomstig de OESO-richtlijnen bedrijven waarop wij verwachten invloed te kunnen uitoefenen en waarvan wij verwachten dat we negatieve gevolgen voorkomen of beperken. We gaan met deze bedrijven in gesprek om duidelijk te maken welke verbeteringen we willen zien. Het is mogelijk om punten voor verbetering uit het engagementplan via het stembeleid te escaleren.
- Wanneer we onvoldoende invloed op een bedrijf kunnen uitoefenen, proberen we onze invloed te vergroten door samen te werken met andere beleggers of andere belanghebbenden.
- Wanneer beloften niet voldoende voortgang laten zien en alle escalatiestrategieën zonder resultaat zijn ingezet, zullen we onze beleggingen in het bedrijf op een opportuun moment verkopen.

4. Monitoren van praktische toepassingen en resultaten

- Onze vermogensbeheerder informeert ons over de gebruikte methodes voor de uitvoering van het Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid en hoe zij mogelijke en daadwerkelijke negatieve gevolgen identificeert.
- Wij ontvangen in de kwartaalrapportages van onze vermogensbeheerder informatie over de voortgang op de belangrijkste verbetertrajecten. Waar relevant wordt hierbij ook vermeld hoe de negatieve gevolgen probeert te voorkomen of verminderen. Jaarlijks ontvangen wij een overzicht van alle bedrijven waarmee verbetertrajecten plaatsvinden. Deze lijst is publiek beschikbaar. Ook staat daarin vermeld over welke thema's er is gesproken.
- Onze vermogensbeheerder registreert het verloop en de voortgang van verbetertrajecten in een intern kennismanagementsysteem. De voortgang van de verbetertrajecten wordt periodiek door onze fiduciair manager geëvalueerd. Hierover worden wij jaarlijks geïnformeerd.
- Wij hebben ook toegang tot een dashboard dat ons gedetailleerd inzicht geeft in de voortgang van de verbetertrajecten. Daarnaast kunnen wij bij onze vermogensbeheerder uitgebreidere analyses voor individuele bedrijven opvragen.

5. Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt

- In ons Geïntegreerd Jaarverslag noemen wij voorbeelden van lopende dialogen en verbetertrajecten met bedrijven waarin wij beleggen. Hierin benoemen wij de voortgang, maar ook de escalatiestrategieën die zijn ingezet en voorbeelden van bedrijven die zijn verkocht na een onsuccesvolle dialoog.
- Wij blijven onze rapportages voortdurend ontwikkelen volgens de due diligence-systematiek van de OESO.

6. Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan

- Het engagementplan bevat doelstellingen en verzoeken gericht op het stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen zoals geïdentificeerd in de beoordeling door onze vermogensbeheerder. Waar mogelijk worden ook doelstellingen en verzoeken in het engagementplan opgenomen die gericht zijn op het nemen van herstelmaatregelen, of het verlenen van medewerking hieraan.

II. Staatsobligaties

1. Integreren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen

- Wij houden rekening met de eventuele negatieve gevolgen van beleggingen in obligaties van (semi-) overheden en hanteren een uitsluitingsbeleid. Hierover hebben wij afspraken gemaakt met onze vermogensbeheerder.
- Het uitsluiten van staatsobligaties is een integraal onderdeel van ons Duurzaam en Verantwoord Beleggen-beleid.
- We sluiten staatsobligaties uit van landen waarvoor een bindend wapenembargo van de Verenigde Naties (VN) of van de Europese Unie (EU) van kracht is.

2. Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille

- Wij identificeren risico's voor de samenleving in staatsobligaties van landen waarover internationaal brede overeenstemming bestaat en waarvoor in EU of VN verband wapenembargo's zijn opgesteld.
- Wapenembargo's kunnen het resultaat zijn van een situatie van ernstige en systematische schendingen van mensenrechten, beperkingen van democratie en soevereiniteit of het gebruik van controversiële wapens.

- Om daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te identificeren en beoordelen hanteert onze vermogensbeheerder een systematische aanpak. Hierbij worden data uit meerdere bronnen gebruikt, onder andere algemene ESG-gegevens, data over fysiek klimaatrisico, en data over transitierisico van externe dataproviders.
- Naast het gebruik van data wordt binnen Emerging Markets Debt kwalitatieve overkoepelende informatie over ESG & politiek geïntegreerd in zogenoemde country sheets.
- Alle ESG-data uit de country sheets wordt in een digitaal Country Dashboard verwerkt. De ESG analyse van elk land wordt hierin inzichtelijk en via het Country Dashboard beschikbaar gemaakt.
- De geïntegreerde ESG-indicatoren dragen in combinatie met de macro-economische indicatoren bij aan de beslissing van onze vermogensbeheerder om meer of minder in een land te beleggen. Hiervoor passen we een tweeledige aanpak toe:
 1. Ontwikkeling van fundamentele indexeringsproduct(en) om ESG-overwegingen rule-based mee te wegen - landen die lager scoren op geselecteerde (ESG) indicatoren, krijgen een lager gewicht in de portefeuille.
 2. Onze vermogensbeheerder heroriënteert kapitaal door te beleggen in gelabelde obligaties/ Sustainable Development Investments (SDI's) die bijdragen aan positieve ontwikkeling. Onze beleggingen in Emerging Markets Private Debt leveren een belangrijke bijdrage aan investeringen in SDI's.

3. Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen

- Wij willen niet verbonden zijn aan ernstige schendingen van internationale standaarden en sluiten daarom beleggingen uit in overheden die op de uitsluitingslijst staan vermeld.
- Voor staatsobligaties maken wij alleen gebruik van het instrument uitsluiten. In het geval van overheden zien wij slechts beperkte mogelijkheden voor het aanwenden van invloed door middel van engagement om negatieve gevolgen te stoppen, voorkomen of beperken.

4. Monitoren van praktische toepassingen en resultaten

- Onze vermogensbeheerder screent de portefeuille twee keer per jaar ten opzichte van de laatst beschikbare uitsluitingslijst.
- Hierbij maakt zij gebruik van pre-trade compliance checks en reguliere screening van de portefeuille.

5. Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt

- Elk half jaar informeert onze vermogensbeheerder ons over veranderingen in de uitsluitingslijst en de uitvoering van het uitsluitingsbeleid voor staatsobligaties.
- In de kwartaalrapportages informeert onze vermogensbeheerder ons over de meest belangrijke bevindingen uit de Country Analysis Tool.
- De uitsluitingslijst is publiekelijk beschikbaar op de website van ABP.
- In het Geïntegreerd Jaarverslag besteden wij ieder jaar aandacht aan het uitsluitingsbeleid voor staatsobligaties.

6. Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan

- Aangezien wij voor deze categorie alleen gebruik maken van uitsluiting, is dit onderdeel hier niet van toepassing.

B. Alternatieve beleggingen

Alternatieve beleggingen worden doorgaans gedaan in fondsen die belangen nemen in niet-beursgenoteerde bedrijven of die beursgenoteerde bedrijven overnemen (Private Equity). Deze beleggingen kenmerken zich door een groot aandeel van het fonds in het bedrijf. De manager van het fonds heeft vaak ook zitting in de raad van commissarissen van portefeuillebedrijven en er is sprake van directe invloed. Aangezien ABP in dit soort bedrijven belegt via een fonds, is het primaire instrument voor due diligence volgens de OESO-richtlijnen de selectie en monitoring van managers vooraf. Tijdens een voorbereidende analyse (due diligence-fase) onderzoekt onze vermogensbeheerder we de manier van werken van deze managers, ook op eventuele negatieve gevolgen voor samenleving en milieu. Ook Infrastructuur en direct (niet-beursgenoteerd) Vastgoed vallen onder de categorie alternatieve beleggingen. Hierbij investeren wij in vastgoed- en infrastructuurprojecten en -fondsen. Afhankelijk van de aard en omvang van de belegging, nemen portefeuillemanagers van onze vermogensbeheerder zitting in de adviescommissies van Limited Partners of de besturen van portefeuillebedrijven. Ook voor de beleggingen in Vastgoed en Infrastructuur geldt dat het primaire instrument voor OESO-due diligence de selectie en monitoring van managers of de belegging is.

I. Private Equity

1. Integreer van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen

- Voor onze beleggingen in Private Equity zijn Responsible Investment Guidelines opgesteld. In deze richtlijnen staan de criteria waaraan investeringsvoorstellen moeten voldoen voordat een belegging kan plaatsvinden. De beleggingsteams van onze vermogensbeheerder analyseren investeringsvoorstellen voorafgaand aan de belegging.
- Een andere voorwaarde aan investeringsvoorstellen is dat ze voldoende duidelijkheid geven en voldoen aan onze eisen voor de manieren waarop negatieve gevolgen door managers worden geïdentificeerd, geprioriteerd, voorkomen en beperkt.
- In de uitvoering van mandaten moeten onderwerpen zoals bescherming van het milieu, mensenrechten, arbeidsrechten en goed bestuur een rol spelen in het beleid en de rapportage van het fonds.
- Het beleggingsproces kent een aantal fasen. Tijdens elk van deze fasen kan de aankoop van een nieuwe belegging worden stopgezet. Deze fasen zijn:
 - 1) Prudent Person Statement (PPS),
 - 2) Analyse van het investeringsvoorstel (due diligence-fase), en;
 - 3) Goedkeuring door het Committee Investment Proposals (CIP).

2. Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille

- Tijdens de Prudent Person Statement (PPS) fase van het beleggingsproces worden potentiële risico's aan de orde gesteld die gebaseerd zijn op de aard van de belegging en de beschikbare informatie over bestaande controverses met negatieve gevolgen.
- Tijdens de due diligence-fase beoordelen we eventuele negatieve gevolgen in meer detail. Hierbij kunnen we gebruik maken van adviseurs met gespecialiseerde kennis.
- Bij de analyse van nieuwe Private Equity managers screenen we de bedrijven in de portefeuille op ESG-gerelateerde risico's op basis van gegevens van een externe dataprovider.
- Daarnaast maakt onze vermogensbeheerder gebruik van een ESG due diligence-vragenlijst, waarin onder andere de vraag is opgenomen of (en zo ja welke) ESG-gerelateerde incidenten zich in de portefeuille hebben voorgedaan.

- Voor nieuwe beleggingen in private equity is goedkeuring van het Committee Investment Proposals (CIP) vereist. Deze goedkeuring omvat ook een beoordeling en goedkeuring van het duurzaamheidsteam van onze vermogensbeheerder met betrekking tot het risico op negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu.
- Voor bestaande beleggingen hebben externe managers de verplichting om bij onze vermogensbeheerder melding te maken van significante ESG-incidenten. Ook moeten zij regelmatig updates geven over de genomen maatregelen om het probleem te mitigeren en op te lossen. Onze vermogensbeheerder screent bestaande portefeuillebedrijven bovendien regelmatig op ernstige incidenten op basis van gegevens van een externe dataprovider.

3. Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen

- Alle nieuwe beleggingen in Private Equity moeten aan specifieke voorwaarden voldoen. Om goedkeuring op een investeringsvoorstel te ontvangen moeten externe fondsmanagers aannemelijk kunnen maken dat zij aan de gestelde voorwaarden van de vermogensbeheerder kunnen voldoen om negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en beperken.
- ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn betrokken bij het verlenen van goedkeuring aan nieuwe beleggingen. Hierbij kunnen zij voorwaarden stellen aan externe managers om eventuele negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en beperken.
- De voorwaarden zoals opgesteld door de ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn verwerkt in de contracten tussen de vermogensbeheerders en de externe managers. Deze voorwaarden bevatten onder andere: regelmatige ESG-rapportages, rapportages over controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille, en naleving van het uitsluitingsbeleid. Daarnaast kunnen er specifieke voorwaarden worden opgenomen met betrekking tot kwesties die eerder bij de analyses van het investeringsvoorstel naar voren waren gekomen.
- Wanneer externe managers melding maken van controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille, zijn zij ook verplicht om periodiek updates te verstrekken over acties die de controverses of significante ESG-incidenten moeten stoppen, voorkomen of beperken.
- Van externe managers wordt verwacht dat ze transparant zijn over hun beleggingsposities in portefeuillebedrijven, zodat onze vermogensbeheerder de portefeuille effectief kan monitoren.
- Indien nodig spreekt onze vermogensbeheerder met externe managers over specifieke beleggingen binnen fondsen. In het geval van ernstige incidenten die niet voldoende kunnen worden beperkt, kan onze vermogensbeheerder een manager vragen uit specifieke beleggingen te stappen, of besluiten in de toekomst niet meer bij deze manager te beleggen.

4. Monitoren van praktische toepassingen en resultaten

- Onze vermogensbeheerder maakt gebruik van interne monitoringinstrumenten om de voortgang van externe managers periodiek bij te houden.
- Alle externe managers worden ieder jaar getoetst, ook op het beheersen van ESG-risico's.

5. Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt

- Onze vermogensbeheerder rapporteert ieder kwartaal aan ons over ESG-gerelateerde incidenten en over trends en observaties met betrekking tot de opgeloste incidenten. Ook benoemen we voorbeelden van externe managers waarop actie is ondernomen.
- In ons Geïntegreerd Jaarverslag noemen we voorbeelden van lopende dialogen en de voortgang hierop.

6. Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan

- Voor individuele gevallen spreekt onze vermogensbeheerder met externe managers over het inzetten van herstelmaatregelen.

II. Vastgoed en Infrastructuur

1. Integreren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen

- Zowel voor (niet-beursgenoteerd) vastgoed als infrastructuur zijn Responsible Investment Guidelines opgesteld. In deze richtlijnen staan de criteria beschreven waaraan investeringsvoorstellen moeten voldoen voordat een belegging kan plaatsvinden. De beleggingsteams van onze vermogensbeheerder analyseren investeringsvoorstellen vooraf aan de belegging.
- In de uitvoering van mandaten moeten onderwerpen zoals bescherming van het milieu, mensenrechten, arbeidsrechten en goed bestuur een rol spelen in het beleid en de rapportage van het fonds.
- Een andere voorwaarde aan investeringsvoorstellen is dat ze voldoende duidelijkheid geven over en voldoen aan onze eisen voor het identificeren, prioriteren en beperken duurzaamheidsrisico's.
- Het beleggingsproces kent een aantal fasen. Tijdens elk van deze fasen kan de aankoop van een nieuwe belegging worden stopgezet. Deze fasen zijn:
 - 1) Prudent Person Statement (PPS),
 - 2) analyse van het investeringsvoorstel (due diligence) en
 - 3) goedkeuring door het Committee Investment Proposals (CIP).

2. Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille

- Tijdens de Prudent Person Statement (PPS) fase van het beleggingsproces worden daadwerkelijke en potentiële risico's aan de orde gesteld die gebaseerd zijn op de aard van de belegging en de beschikbare informatie over bestaande controverses met negatieve gevolgen.
- Tijdens de due diligence-fase beoordelen we eventuele negatieve gevolgen in meer detail. Hierbij kunnen we gebruik maken van adviseurs met gespecialiseerde kennis.
- Bij de analyse van nieuwe vastgoed en infrastructuur managers of beleggingen screenen we op duurzaamheidsrisico's. Hierbij wordt gebruik gemaakt van analyses van externe adviseurs.
- Daarnaast maakt onze vermogensbeheerder gebruik van een ESG due diligence vragenlijst, waarin onder andere de vraag is opgenomen of (en zo ja welke) ESG-gerelateerde incidenten zich in de portefeuille hebben voorgedaan.
- Voor nieuwe beleggingen in vastgoed en infrastructuur is goedkeuring van het Committee Investment Proposals (CIP) vereist. Deze omvat ook een beoordeling en goedkeuring van de ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder met betrekking tot het risico op daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen voor de samenleving of het milieu.
- Voor bestaande beleggingen hebben externe managers de verplichting om bij onze vermogensbeheerder melding te maken van significante ESG-incidenten. Ook moeten zij regelmatig updates geven over de genomen maatregelen om het probleem te mitigeren en op te lossen. Onze vermogensbeheerder screent bestaande portefeuillebedrijven bovendien regelmatig op ernstige incidenten op basis van gegevens van een externe dataprovider.

3. Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen

- Alle nieuwe beleggingen in Vastgoed en Infrastructuur moeten aan specifieke voorwaarden voldoen. Om goedkeuring op een investeringsvoorstel te ontvangen moeten externe fondsmanagers en beleggingen aannemelijk kunnen maken dat zij aan de gestelde voorwaarden van onze vermogensbeheerder kunnen voldoen om negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en beperken.
- ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn betrokken bij het verlenen van goedkeuring aan nieuwe beleggingen. Hierbij kunnen zij voorwaarden stellen aan externe managers om eventuele negatieve gevolgen voor de samenleving en het milieu te voorkomen en beperken.

- De voorwaarden zoals opgesteld door de ESG-specialisten van onze vermogensbeheerder zijn verwerkt in de contracten tussen de vermogensbeheerder en de externe managers. Deze voorwaarden bevatten onder andere: regelmatige ESG-rapportages, rapportages over controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille, en naleving van het uitsluitingsbeleid. Daarnaast kunnen er specifieke voorwaarden worden opgenomen met betrekking tot kwesties die eerder bij de analyses van de investeringsvoorstellen naar voren waren gekomen.
- Voor alle nieuwe beleggingen in (niet-beursgenoteerd) vastgoed zijn de standaardvoorwaarden onder andere:
 1. de manager verbindt zich ertoe deel te nemen aan jaarlijkse GRESB-enquête gedurende de duur van de investering;
 2. de manager verbindt zich tot afgesproken strategieën die gericht zijn op het bereiken van een bovengemiddelde GRESB-score binnen drie jaar. Daarnaast streven we uiteindelijk naar een score bij de 40% hoogste GRESB-scores (4- of 5-sterren beoordeling);
 3. het monitoren van de prestaties van de activa ten opzichte van de CRREM-trajecten (www.crrem.eu en www.crrem.org);
 4. het bereiken van een dekking van 100% gegevens over energieverbruik;
 5. certificering van groene gebouwen van operationele bedrijfsmiddelen.
- Van onze infrastructuur beleggingen verwachten we dat ze handelen in overeenstemming met de UNGC-principes en deelname aan de jaarlijkse GRESB-Infra enquête. We vragen hen ook om systematisch aandacht te besteden aan ecologische, sociale en governance kwesties door middel van een verantwoord beleggen beleid dat in lijn is met:
 - I. de Principles for Responsible Investment in Infrastructure;
 - II. de OESO-richtlijnen en UNGC-principes;
 - III. de relevante International Finance Corporation (IFC) prestatiecriteria.
- Verder verwachten we van onze infrastructuurbeleggingen dat ze laten zien dat ze actief zijn met het voorkomen en beperken van duurzaamheidsrisico's en het identificeren van duurzaamheidskansen tijdens de eigendomsperiode. Daarnaast verwachten we dat ze:
 1. handelen in overeenstemming met best practice-normen, zoals relevante ISO-normen of de IFC prestatie criteria voor investeringen in niet-OESO-landen;
 2. een aanpak voor belanghebbenden implementeren die in lijn is met best practice betrokkenheidsbeleid voor belanghebbenden;
 3. een openbaar klachten- en klokkenluidersmechanisme hebben;
 4. rekening houden met de IFC-richtlijnen voor milieu, gezondheid en veiligheid tijdens de analysefase;
 5. regelmatig een materialiteitsbeoordeling uitvoeren om materiële ESG-kwesties vast te stellen in dialoog met hun belanghebbenden, en dat zij een beleid en procedures ontwikkelen om eventuele negatieve effecten met betrekking tot deze materiële kwesties te beperken;
 6. zich committeren aan onze rapportage- en monitoringvereisten met betrekking tot de hierboven beschreven verwachtingen en de algehele integratie van ESG in de investeringen.
- Wanneer externe managers melding maken van controverses of significante ESG-incidenten bij bedrijven in de portefeuille, zijn zij ook verplicht om periodiek updates te verstrekken over acties die de controverses of significante ESG-incidenten moeten stoppen, voorkomen of beperken.

4. Monitoren van praktische toepassingen en resultaten

- Onze vermogensbeheerder maakt gebruik van interne monitoringinstrumenten om de voortgang van de beleggingen periodiek bij te houden.
- Onze vermogensbeheerder toetst ieder jaar alle beleggingen, ook op het beheersen van ESG-factoren.

5. Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt

- Onze vermogensbeheerder rapporteert ieder kwartaal aan ons over ESG-gerelateerde incidenten en engagements, de voortgang daarvan, genomen escalatiemaatregelen en voorbeelden van acties die zijn ondernomen om de gevolgen te mitigeren. Ook benoemen we voorbeelden van beleggingen waarop actie is ondernomen.
- In ons Geïntegreerd Jaarverslag noemen we voorbeelden van lopende dialogen en de voortgang hierop.

6. Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan

- Voor individuele gevallen spreekt onze vermogensbeheerder met fondsmanagers en de beleggingen over het inzetten van herstelmaatregelen.

III. Grondstoffen (liquide)

1. Integreeren van verantwoord beleggen in beleid en managementsystemen

- Voor beleggingen in grondstoffen zijn Responsible Investment Guidelines opgesteld. In deze richtlijnen staat de benadering van verantwoord beleggen in liquide grondstoffen beschreven, alsmede een nadere uitwerking van de ESG-aanpak en ESG-gerelateerde doelen en ambities voor de toekomst.

2. Identificeren en beoordelen van negatieve gevolgen van beleggingen in de portefeuille

- Het daadwerkelijke en potentiële risico op negatieve gevolgen op de samenleving en het milieu in liquide grondstoffen wordt geïdentificeerd met behulp van een raamwerk. Hierin worden uit 18 duurzaamheidsfactoren (elk geïdentificeerd onder een van de vier UNGC-thema's) de meest materiële factoren waarin wordt belegd geïdentificeerd en beoordeeld.
- Op basis hiervan zijn de meest materiële risico's in de energie-, metalen-, en landbouwsector geïdentificeerd, en worden de negatieve gevolgen geprioriteerd op basis van ernst, schaal en onomkeerbaarheid.

3. Stoppen, voorkomen of beperken van negatieve gevolgen

- Onze vermogensbeheerder voert actief engagement met de grondstoffenbeurzen over verantwoorde bedrijfsvoering. Zo stimuleert onze vermogensbeheerder grondstoffenbeurzen om transparanter te zijn en waar nodig minimum ESG-standaarden te hanteren. Ook wordt bij de grondstoffenbeurzen gevraagd naar hun ESG due diligence proces rondom de toeleveringsketen.
- De mogelijke opkomst van 'verantwoorde' grondstoffenbeurzen wordt door onze vermogensbeheerder gemonitord. Ook staat onze vermogensbeheerder open voor aansluiting bij initiatieven rondom de verbetering van verantwoord beleggen in liquide grondstoffen.

4. Monitoren van praktische toepassingen en resultaten

- Onze vermogensbeheerder maakt gebruik van interne monitoringinstrumenten om de voortgang van de beleggingen periodiek bij te houden.

5. Communiceren over hoe gevolgen zijn aangepakt

- In ons Geïntegreerd Jaarverslag noemen we voorbeelden van lopende engagement en dialogen en de voortgang hierop. Ook benoemen we voorbeelden van beleggingen waarop actie is ondernomen.

6. Zorgen voor herstelmaatregelen of het verlenen van medewerking hieraan

- NTB

Colofon

Pensioenfonds ABP

Postbus 4806

6401 JL Heerlen

www.abp.nl

© 2022 | Pensioenfonds ABP